

Технічна
Стелла
і **ДИЗАЙН**

ВИПУСК 12

2013

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Department of education and science, young people
and sport of Ukraine
Київський Національний Університет
Будівництва і Архітектури
Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture
Українська Асоціація з Прикладної Геометрії
Ukrainian Association of Applied Geometry

ТЕХНІЧНА ЕСТЕТИКА І ДИЗАЙН

**THE INDUSTRIAL ART
AND DESIGN**

Міжвідомчий науково-технічний збірник

The Interdepartmental Collection of Proceedings

Випуск № 12 | Issue No 12

КИЇВ 2013

Міжвідомчий науково-технічний збірник "Технічна естетика і дизайн".
Випуск 12. Відповідальний редактор М. І. Яковлев. - К.: КНУБА, 2013р. - 232 с.

UKR До збірки ввійшли наукові праці з теоретичних та методологічних питань технічної естетики, а також проблематики, що складає предметну область застосування її методів. Тематика статей охоплює також деякі напрямки наукових досліджень, творчої та практичної дизайнерської діяльності, які є суміжними щодо технічної естетики.

RUS В сборник вошли научные труды по теоретическим и методологическим вопросам технической эстетики, а также проблематики, которая составляет предметную область применения ее методов. Тематика статей охватывает также некоторые направления научных исследований, творческой и практической дизайнерской деятельности, которые являются смежными относительно технической эстетики.

ENG Collection included the proceedings on theoretical and methodological questions of an industrial art, and also devoted to problems, which make a subject domain of application of its methods. The subject of articles covers also some directions of scientific researches, creative and practical design activities, which are adjacent in relation to an industrial art.

Редакційна колегія:

В.В. Самойлович (відп. редактор)
М.І. Яковлев (заст. редактор),
К.О. Сазонов (заст. редактора),
В.О. Плоский (відп. секретар),
В.Ванін,
О.В. Кардаш,
О.В. Кашенко,
М.Ковальов,
Ю.М. Ковальов,
М.В. Колосніченко,
І.О. Кузнецова,
В.С. Михайленко,
О.Л. Підгорний,
М.С. Станкевич,
В.О. Тимохін.

Editorial Board:

V.V. Samoylovich (chief editor),
M.I. Yakovlev (deputy editor),
K.A. Sazonov (deputy editor),
V.A. Plosky (managing editor),
V.V. Vanin,
V.Kardash,
A.V. Kaschenko,
S.N. Kovalyov,
Y.N. Kovalyov,
M.V. Kolosnichecko,
I.A.Kyznetsova,
V.Y. Mikhailenko,
A.L. Pidgorny,
M.Y. Stankevich,
V.A. Timokhin.

Адреса редколлегии спецвыпуску: К № 419, Повітрофлотський проспект, 31, 03680
Київ, Україна, телефон редакції: 244-96-37 , geometry.kyiv@ukr.net

Випуск рекомендовано до друку Вченою радою КНУБА, протокол № 20 від 27.09.2013 р.

Наукове фахове видання

ISSN 2221-9293

© Київський національний університет
будівництва та архітектури

**КОНСТРУКТИВІЗМ В САКРАЛЬНІЙ АРХІТЕКТУРІ ВОЛИНІ
1920-1940 РР.**

В статті розглянуті основні етапи розвитку конструктивізму та модернізму в архітектурі римо-католицьких костелів на Волині в 20-х – 40-х.

Стан вивчення. Дослідженню модернізму та конструктивізму на теренах Західної України протягом першої третини ХХ століття присвячені праці вітчизняних науковців В.Чепелика, Б.Черкеса, С. Кілессо, П. Ричкова, О. Михайлишин, С. Лінди та ін., а також польських вчених – А. Токаюка, А. Бялкевича, Р. Кункля та ін. Найбільш дослідженими і описаними є об'єкти, що локалізовані в центральній і північній Польщі, в той час як архітектура міжвоєнного періоду на колишніх «східних землях» лишається мало вивченою.

Основна частина. Період між двома війнами відзначився в архітектурі Волині, незважаючи на післявоєнну розруху, певними досягненнями в архітектурі. Польський народ, що довгий час був позбавлений державності, після отримання незалежності і підписання Ризького договору, почав стимулювати процес консолідації нації, відновлення втраченого. До цього активно долучилась католицька церква, активізуючи процес повернення католицизму і реставрації барокових костелів будівництвом нових, до чого залучали молодих архітекторів, дозволяючи їм певною мірою експериментувати для досягнення більшого ефекту.

Сучасні польські дослідники виділяють три етапи в розвитку модернізму в Польщі: 1900–1925, 1925–1934, 1934–1949 рр. [1, р.257]. На першому етапі – між історизмом та модернізмом – йшло поступове спрощення класичних, або, в сакральній архітектурі, готичних форм. В цей період, особливо в будівництві сакральних споруд, найпоширенішим був традиціоналізм, в тому числі використання народно-романтичних форм і стилізацій народного мистецтва, як польського, так і українського [2,с.29].

Другий період відзначився поширенням рис конструктивізму (появою залізобетону, підкресленням виразної конструктивної основи будинків). В цей час, коли в Польщі починається розквіт модернізму, в сусідніх державах – СРСР і Німеччині, – навпаки, державна політика схиляється до заохочення неокласичних напрямків в мистецтві та архітектурі. Третій період розвитку модернізму в Польщі – з 1934 р., коли цей стиль, водночас з поширенням ар-деко, набуває в архітектурі найбільшого розквіту.

В українській і радянській архітектурі, починаючи з 1932 року, спочатку авангардне мистецтво, а потім і архітектура, оголошуються ворожими «буржуазно-націоналістичними» напрямами і перебувають під

суворою забороною. Українські митці – представники авангарду – опинились під подвійним тиском: в Україні їх творчість трактували як прояв буржуазного націоналізму, а в Польщі паростки конструктивізму 20-х років сприймалися виключно як пролетарський, ідеологізований стиль, більшовицьке мистецтво [3].

Архітектура провінційної Волині поступово розвивалася в зворотньому відносно радянської України напрямку – від регіональної неокласики та еkleктики 20-х років до яскравого конструктивізму («модернізму») 30-х. Найбільш авангардними, як не дивно, стали споруди нових римо-католицьких костелів і державних закладів, що зводилися на землях Волинського і сусідніх воєводств. Використання авангардних течій в архітектурі провідних культових споруд несло в собі новий ідеологічний зміст та нову державну ідентичність, спрямовану на Захід, на демократію, на прогрес. Водночас використання впізнаваних, традиційних елементів робило їх більш людяними і дозволяло легше вписати в історичний контекст.

В міжвоєнний час, зазначає О. Михайлишин [4, р.79], було збудовано тільки на Волині більше 70 римо-католицьких костелів, з яких до сьогодні збереглися у первинному чи перебудованому вигляді десять об'єктів: у Ківерцях, Маневичах, Рожищі, Римачах, Цумані (всі – Волинської області), Здолбунові, Радивиліві, Рівному, Сарнах (всі – Рівненської області) і Білозірці (Тернопільської області). В сусідній Львівській області також широко провадилося будівництво нових костелів.

Так, костел Преображення Господнього в Сарнах, проект якого виконав у 1933 році архітектор Владислав Стахонь з Луцька [4, с. 84], є прекрасним зразком поєднання модерністичних та традиційних, або навіть історичних тенденцій. Будівництво костелу розпочалося в 1936 р., але не було закінчено – недобудованою лишилась дзвіниця. Суворий, позбавлений декору фасад отримує історичні алюзії за рахунок використання чорного «волинського каменю» – базальту. (рис.1)

Рис.1. Костел в Сарнах. Арх. Владислав Стахонь. Фото автора.

Подібні архітектурно-стилістичні та композиційні прийоми стали основою формування образу й інших костелів:– у Варшаві на Камьонку (проект 1929 р., арх. К. Якимович), Кракові (проект 1934 р., арх. Ф.

Maćczyński), Яновій Долині (нереалізований проєкт 1937 р., арх. В. Стахонь) та Поташні (нереалізований проєкт 1936 р., арх. О. Федак) на Волині [4, р.85], а також в ближніх селах Львівщини, наприклад, в Лещатові (Рис. 2).

Рис.2. Костьол в с.Лещатів Львівської обл. Фото автора.

Рис.3. Костьол Петра і Павла в Рівному. Арх. Вітольд Чечотт-Данілевич. Фото автора.

Фасад гарнізонного костьолу Петра і Павла в Рівному (арх. Witold Czeczott-Danilewicz, рис.3) представляє собою асиметричну, майже ренесансову композицію з піднесеною прямокутною вежею, що врівноважена суворим, чистим фасадом з круглим вікном посередині.

Одним з найбільш виразних в архітектурі цього часу є недобудований костьол Михайла Архангела 1934 р. в найближчому до Волині місті Львівської області Сокалі (рис.4). На думку Т. Баруцького, автором цієї споруди був видатний львівський архітектор та реставратор, випускник Львівської політехніки Вітольд Равський.[5] Ця споруда поєднує здобутки модернізму з ренесансовою гармонією «золотого перетину» в загальній композиції об'ємів і в конкретних деталях.

Рис.4. Костел Михайла Архангела в Сокалі. Арх. Вітольд Равський. 1934.
Фото автора.

Серед інших робіт цього майстра - костьол при монастирі місіонерів у Дембовиці поблизу міста Ясло (1936) та Короля Христа в Жешуві.

Подібні костели в 30-х роках будувалися і в сусідніх країнах – наприклад, гарнізонний костьол св. Антонія Падуанського в Бресті, арх. Юзеф Баранський, 1938; костьол Воскресіння Господнього у Вільносі, арх. Кароліс Рейсонас; або костьол св. Єльжбети в Лодзі.

Отже, модернізм в 30-х роках став домінуючим стилем у сакральній костельній архітектурі Волині, водночас в архітектурі громадських будинків, обок класицизму, використовувалися традиційні неокласицизм, історизм з елементами ар-деко.

Висновки. Міжвоєнний період на Волині залишив в архітектурі цілий пласт цікавих здобутків – видатні твори сакральної архітектури в стилі авангардного конструктивізму (модернізму). Периферійне положення Волині дозволяло молодим архітекторам будувати в стилі «революційного» конструктивізму. Характерно, що носіями рис модернізму на Волині виступають нові римо-католицькі костьоли. Можна стверджувати, що по відношенню до приєднаних земель архітектори Польщі вирішували не стільки ідеологічні, скільки цивілізаційні завдання. І сакральна архітектура виявилась для цього найкращим засобом.

Література

1. Tokajuk Andrzej. Ikony architektury przedwojennego modernizmu w Białymstoku. Wydział Architektury Politechniki Białostockiej Faculty of

Architecture, Bialystok Technical University - Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr. – OL PAN, 2008B, pp.257-276.

2. Białkiewicz Andrzej. Architektura sakralna na obrzeżach modernizmu. - Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr. – OL PAN, 2008B, pp.29-38.

3. Федорук О.К. Перетин знаку: Вибрані мистецтвознавчі статті: У 3 кн. / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. – Київ: Видавничий дім А+С, 2006. – Кн. 1: Історія та теорія мистецтва. Постаті. Народна творчість. – 260 с.: іл.

4. Михайлишин О.Л. Римско-католицькі костюли міжвоєнного періоду в сучасному архітектурному пейзажі Волині. – Будівництво і архітектура, № 6 (2010), с. 77-90.

5. Barucki T. Architektura II Rzeczpospolitej na jej wschodnich ziemiach // SARP. — № 3. — 2006. — S. 54. — ISSN 0239-3549

КОНСТРУКТИВИЗМ В САКРАЛЬНОЙ АРХИТЕКТУРЕ ВОЛЫНИ 1920-1940 ГГ.

Е. П. Олейник

В статье рассматриваются основные этапы развития конструктивизма и модернизма в архитектуре римско-католических костелов на Волыни в 20-х – 40-х.

MODERNISM IN THE SACRAL ARCHITECTURE OF VOLHYNIA ON 1920-1940 TH.

O.Oliynyk

The article discusses on the basic points of development of Constructivism and Modernism in architecture of Roman Catholic churches in Volhynia on 1920-1940th.